

Bu proje Avrupa Birliđi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Sivil Toplum Diyalogu WAVE: Şiddete Karşı Kadınlar Ağı Projesi

13-14 Ekim 2015 tarihli

WAVE alıştaylarından Notlar

Kadın Dayanışma Vakfı

Örnek Olay Çalışmaları

Örnek Olay 1

Figen 42 yaşında evli bir kadındır. 15 yaşında bir oğlu, 2 yaşında bir kızı vardır. Figen ev kadınıdır. Polis memuru olan eşi Mahmut, Figen'in dışarı çıkmasına, arkadaşlarıyla ve ailesiyle görüşmesine izin vermez. Çeşitli sebeplerle Figen'i ve çocukları döver. Bir gün Mahmut, Figen'in ailesiyle gizlice telefonda konuştuğunu fark ettiğinde onu tehdit eder. Çocukları elinden alacağını ve hiçbir şekilde göstermeyeceğini söyler. Dediklerini yapmaz ve ailesini ailevi meselelerine bulaştırırsa Figen'in hayatını kâbusa çevirmekle tehdit eder. Figen sonunda bir gün evden kaçır. Ailesinin yanına gitmek ister ancak ailesi çocukları bırakmak kaydıyla onu kabul edeceklerini söyler. Birkaç gün için kaldığı arkadaşının evindeyken internet aracılığıyla bulduğu bir danışma merkeziyle görüşür ve bu merkeze gider. Kalacak hiçbir yerinin olmadığını söyleyen Figen, burada çocuklarından hiçbir şekilde ayrılmak istemediğini belirtir. Eşinin polis olması nedeniyle korktuğu için şikâyetçi olmak istemediğini, boşanmak istediğini ve nafaka talep ettiğini söyler.

Yukarıdaki vaka için katılımcıların görüşleri çerçevesinde müdahale planı önerileri;

- On beş yaşındaki çocuk için koruma kararı çıkarılabilir.
- Baba, mesleğinden dolayı anneye ve çocuklara kolaylıkla ulaşabilir. Buna önlem olarak haklarında gizlilik karar çıkarılabilir.
- Öyküde kadın, eşinden şikâyetçi olmak istemiyor. Bunun yerine boşanmak ve nafaka talebinde bulunmak istiyor.
- İki yaşındaki çocuk anneye birlikte konukevine (sığınma evine) yerleşebilir.

Burada kadın ve çocukları için ev tutulabileceği önerisi getirildi. Ancak ciddi can güvenliği riski olan vakalarda, ilk aşamada ev tutmanın riskli olduğu göz önünde tutularak bu vaka için ilk aşamada ev tutup anne ve çocuklarını oraya yerleştirmek doğru bir yol değildir. Bir katılımcının bu konudaki görüşü şöyledir: Baba polis, bu vaka için ev tutmayı göze alamazdım. Anne ve çocuğu sığınma evine yerleştirmek, on beş yaşındaki çocuğu da sevgi evine yerleştirmek bu vaka için en uygun olanıdır.

Her iki çocuğun da sığınma evine alınması için on beş yaşındaki çocuğun yaşı tolere edilebilir. Çocuklar en azından sekiz yıllık eğitimlerini tamamlayana kadar anneye birlikte yaşamalıdır. Bu vaka için de aynı şekilde, çocuk eğitimini tamamlayana kadar anneye kalabilir. Çocukla birlikte gelen kadınlarla ayrıca ilgilenmek gerekmektedir.

Bu vaka üzerinden sığınma evleri tartışması yürümüşdür. Bir katılımcı bazen kadınların farklı amaçlarla sığınma evine gelebildiğini söylüyor, örneğin seks işçisi toplamak ve telefon işçisi olarak çalıştırmak. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden bir katılımcı ise böylesi bir duruma hiç denk gelmediğini söyleyerek karşı çıkıyor. Ancak raporlara yansımış vakalar üzerinden bunun gibi örneklerin olduğunu bilen katılımcılar da şu bilgiyi paylaşmaktadırlar: "Bu işte iyi para var, gel sen de yap." cümlesiyle teşvik edilerek kadınlar, sığınma evlerinden toplanıyor ve seks işçisi olmalarının önü açılıyor.

Çankaya Belediyesi Kadın Sığınma Evi'nde çalışan katılımcının görevli olduğu kurum üzerinden paylaşımları şöyle: Çankaya sığınağında biraz daha esneklik var, burada kadınlar kendilerini daha özgür hissediyorlar. Gece sığınağa giriş saati 23:00, sigara odaları var,

kurallar esnek, çalışanlar sert insanlar değil vb. Buna rağmen biz iki kez operasyon yaptık. Telefon işçiliği olabiliyor, iki kez yakaladık.

Bir başka katılımcı: Kadınlar kurum içerisinde iç çamaşırlarıyla dolaşabiliyor, bu durum çocuklara kötü örnek olabilmektedir. Bu bağlamda çocukları da kuruma alırken daha dikkatli düşünmek gerekmektedir.

Yenimahalle Sığınma Evi'nden bir katılımcı: Bizim görevli olduğumuz kurum dört katlı, büyük bir kurumdur. Kurumların büyük olması avantaj olabildiği gibi dezavantajları da olabilmektedir. Büyük olmasından dolayı her yeri denetlemek ve kontrol etmek zor olabiliyor, bu da istismara yol açabiliyor. Kız çocukları da oğlan çocukları da ayrı ayrı tehlike altında olabiliyorlar.

Bunlara ek olarak farklı katılımcı görüşleri;

- En doğru olanı anneyle çocukların ortak kalabilecekleri yeri sağlamaktır.
- Kurumda çok sayıda çocuk olunca kargaşa alabiliyor.
- Çocuklar birbirine karşı cinsel içerikli oyunlar oynayabiliyor.
- Çocuklar cinsel istismara maruz kalabilmektedir.

Sığınma evlerine kabul konusunda ulusal sözleşmeler, yasal mekanizmalar ve iç hukuk arasında ayrışma vardır. İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*'nde 15-18 yaş arası için kız çocuğu; cinsiyet vurgusu için de kadın kelimeleri kullanılmıştır. Türkiye'de sığınaklar karmadır, LGBTİ, yaşlı, seks işçisi vb. ayrımı yapılmamıştır. Finlandiya, Hollanda, Danimarka gibi ülkelerde ayrıştırılmış sığınma evi modeli uygulanmaktadır, buna göre örneğin LGBTİ bireyler ayrı bir yerde kalmaktadır. Burada şu soru sorulabilir: Sığınaktaki herhangi bir kadın diğer kadınlara rol model olabilir mi?

Türkiye'de seks işçiliği yasak, genelevler yasaldır. Genelevlerin kapanması halinde başka yere tayin söz konusudur. Kadın geneleve senetle girmektedir. Bir örnek üzerinden senet meselesinin içi doldurulabilir. Kadın evlidir ve eşi onu geneleve götürür. Kadın, patrona eşi tarafından senet karşılığında verilir, patron da kadını getirene para verir. Dolaylı olarak kadın borçlandırılmış olur.

Genelevde çalışan kadınlar günde en az sekiz, en fazla on beş kez birlikte olurlar. Genelevler kapandıktan sonra kadınlar sokakta seks işçiliği yapmaya başlar ancak sokakta seks işçiliği kabahatler kanunda yer almaktadır.

Vesika gerçeği vardır. Damgalamayı beraberinde getiren vesika uygulamasını kadınlar zührevi hastalıklar hastanesinde tedavi olurken kullanmaktadırlar. Vesikalı bulunduğu zaman sigortalı bir işte çalışılmamaktadır. Genelevden çıktıktan sonra da vesikası olduğundan dolayı sigortalı işte çalıştırılmayan kadın sokakta seks işçiliğine devam etmektedir. Ayrıca vesikalı olunca emekli olma süresi de uzundur. Bu konuda aynı zamanda çalıştayın katılımcısı da olan Şenay Yılmaz'ın Kaos Q+ Dergisi'nin Nisan 2015 sayısında yayınlanmış olan *Mecburiyet Kapısı: Genelev'den Sonra Ulus'ta Seks İşçiliğinin Mekânsal Düzeni* başlıklı makalesi okuma önerisidir, yakın zamanda Dipnot Yayınları'ndan kitap olarak çıkması beklenmektedir.

Örnek Olay 2

Zeynep, 15 yaşındadır ve Suriye'deki savaştan kaçıp Türkiye'ye sığınmıştır. Babası tarafından başlık parası karşılığı İsmail isimdeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan bir adamla Kayseri'de zorla dini nikâhla evlendirilmiştir. İsmail, Zeynep'e sürekli olarak tecavüz eder ve zamanla başka adamlarla birlikte olmaya zorlar. Zeynep Suriye'ye dönmüş olan ailesiyle görüşür, olanları anlatır. Ancak aile kızlarına inanmaz ve evliliğini her koşulda sürdürmesi gerektiğini söyler. Bir gün Zeynep evden kaçır, geceyi sokakta geçirir, polis onu fark eder, Emniyete götürür ve ifadesini alır. Suriye'deki ailesini ararlar. Babası hemen Zeynep'in Suriye'ye teslim edilmesini talep eder ancak Zeynep kararsızdır. Zeynep'in kimliği veya benzeri herhangi bir belgesi yoktur.

Katılımcılara yukarıdaki vakanın insan ticareti olup olmadığı soruldu. Verilen cevaplar şöyle sınıflandırılabilir: Evet, insan ticareti vakasıdır çünkü zorla evlilik gerçekleşmiştir ve Suriye'den Türkiye'ye para karşılığı getirilmiştir yani başlık parası vardır. Hayır, insan ticareti vakası değildir çünkü başlık parası geleneksel bir uygulamadır ve törenle gerçekleşen bir evlilik öyküsü vardır.

Katılımcıların görüşleri bu yöndedir ancak son düzenlemelerle birlikte zorla evlilikler insan ticareti kapsamındadır, yukarıdaki vaka da bu yöndedir ve bir insan ticareti vakasıdır. Öykünün mağdurunun yaşı da göz önünde bulundurulduğunda çocuk ticareti vakası olarak da nitelendirilebilir. İnsan ticareti sınırlar arası olmalıdır algısı yanlış bir algıdır. Para vb. şekilde çıkar amaçlı olan ve kişinin rızası dışında bedenine ve emeğine yönelik sömürüler bu kapsamdadır. Kişinin rutin düzeninin bozulması insan ticareti için yeterli bir ölçüdür. Mağdur, on sekiz yaşın altındadır bu sebeple çocuğun yüksek yararı ilkesi göz önünde bulundurularak hakkında re'sen karar verilebilir, koruma kararı çıkarılabilir. Vakaya dair tıbbi ve psikiyatrik destek sağlanması, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile görüşerek koruma kararının çıkarılması, Adalet Bakanlığı ile görüşerek eş ve baba için cezai işlemler uygulanması, İçişleri Bakanlığı Yabancılar Şube ile görüşülerek evraklar ve kimlikle ilgili işlemlerin yürütülmesinin sağlanması gibi öneriler geliştirilmiştir.

Örnek Olay 3

Gökçe 21 yaşında, Samsun'da ailesiyle yaşayan bir üniversite öğrencisidir. Yaşadığı panik ataklar nedeniyle psikologla görüşmektedir. Bir buçuk yıldır yaptığı görüşmeler sonrasında psikoloğa, babası tarafından 14 yaşından beri cinsel tacize maruz kaldığını, son iki yıldan bu yana ise tecavüze uğradığını anlatır. Psikolog, Gökçe'yi ŞÖNİM'e yönlendirir. Gökçe ŞÖNİM'deki sosyal çalışmacıyla görüşmesinde, korkusundan dolayı babasını şikâyet etmek istemediğini ancak evde daha fazla kalamayacağını, ailesinin de başka bir yerde kalmasına izin vermediğini söyler. ŞÖNİM'de çalışan meslek elemanları Gökçe'nin rızası olmamasına rağmen memur olarak sorumluluk alırlar ve suç duyurusunda bulunurlar. Baba hakkında dava açılır. Gökçe sığınma evinde kalmaya başlar. Polis tarafından ifade vermek üzere çağırılan Gökçe, intihar girişiminde bulunur.

Yukarıdaki vaka için katılımcıların görüşleri çerçevesinde müdahale planı önerileri;

- Tedbir kararlarında en hızlı uygulanan ve en sık başvuru alan uygulama evden uzaklaştırmadır. Mağdur evden uzaklaştırılarak sığınma evinde koruma altına

alınmıştır, ailede başka çocuk varsa eğer onların da enseste maruz kalmamaları için uzaklaştırma kararı çıkarılabilir.

- Ayrıca koruma kararı, kadını ve çevresini kapsamaktadır.
- Vaka kapsamında *6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* ve İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*'nde adı geçen 'aydınlatılmış rıza' kavramı tartışıldı. Buna göre, var olan durum anlatılır, olası sonuçlar öngörülür ve mağdura onaylayıp onaylamadığı sorularak imzası alınır, bu durum aydınlatılmış rıza olarak literatüre geçmiştir.
- Mağdur, süreç içerisinde psikolog ve sosyal hizmet uzmanı görüşmelerinde yıpranmaktadır, bu sebeple mahkemede veya kolluk kuvvetlerinde ifade vermesi psikolojik olarak zorlayıcı bir durumdur.
- İntihar girişimi olduğundan dolayı belirli aralıklarla risk değerlendirmesi yapılmalıdır.

Yukarıdaki vaka üzerinden, evden uzaklaştırmanın işe yarayıp yaramadığı değerlendirilmiştir. Ensest vakalarında çocuk evden uzaklaştırılmaktadır, aslında bu durum bir çeşit ceza gibidir. Çocuk kurumu reddedip sokağa itilebilmektedir. Aile bağlarının kopmasıyla birlikte olumsuz sonuçlar çıkabilmektedir.

Örnek Olay 4

Hayriye, 38 yaşında Bingöl'de yaşayan 3 çocuklu bir kadındır. Eşinin ve eşinin ailesinin şiddetine dayanamayarak evden ayrılmak ister. Kendi ailesi artık o ailenin malı olduğunu söyleyerek destek olmaz. Hayriye daha fazla dayanamaz ve beş yaşındaki küçük kızını yanına alarak İstanbul'a gider. Boşanma davası açar. Bu sırada eşi, Hayriye'yi öldürmeye teşebbüs ederek yaralar ve ardından dört yıl cezaevinde kalır. Bu dört yıl içinde Hayriye önce kısa bir süre sığınma evinde kalır, sonrasında kendisine kira yardımı yapılır. Sığınma evinde kalması zordur çünkü kızı bedensel engellidir. Kimlik bilgileri değiştirilir. Yakın zamanda eşinin cezaevinden çıktığını ve peşinde olduğunu öğrenir. Ayrıca abisi Hayriye'yi arar ve aile meclisinin toplanarak kendisi hakkında ölüm kararı verdiğini ve iki kişinin kendisini aramaya başladığını haber verir. Kendisi ve kızının hayatından endişe etmeye başlayan Hayriye, tekrar sığınma evine yerleşmek için başvurur ancak kendisine kimlik bilgilerinin değiştirilmiş olması nedeniyle tehlike olmadığı söylenir ve kabul edilmez. Hayriye son çare olarak estetik ameliyatı olarak yüzünü değiştirmek istemektedir.

Yukarıdaki vaka üzerinden kimlik değiştirme konusu tartışılmıştır. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında 4/1-ç maddesine göre kimlik değiştirmek yasal bir haktır. Vaka üzerinden kimlik değiştirme konusunda şu görüşler paylaşılmıştır:

- Kimlik değiştikten sonra tekrar koruma kararı çıkarılmamalıdır. Bu durum tekrar teşhir etmektir.
- Bir katılımcının aktarımına göre, emniyette kimlik değişimiyle ilgilenen tek kadın polis vardır. Mağdur kadına yeni bir hayat kurmasında destek olacak bir ekip yoktur ve tek kadın polis vakalara yetişememekte ve yetmemektedir. Görevli polis artık bu durumdan yorulduğunu dile getirmektedir.

- Kadınla birlikte çocuğun kimliği de değişirken sıkıntılar yaşanabilmektedir. Kimlik değiştirdikten sonra sosyal medyada fotoğraflar paylaşarak, numaralar yakınlara verilerek birey deşifre olmaktadır ve hikâye bařa dñnmektedir. Olayın ciddiyetinde olmayanlar kadınlar olabilmektedir.
- Eski yaşantıdan kopamama durumları olabilmektedir.
- İsim ve yeni yaşantıya alışmada zorluklar olabilmektedir.
- Yeni şehirde de olası tehlikelerle karşılaşılabilir bunun da etkisiyle bireyler tedirginlik yaşayabilmektedir.

13 EKİM 2015 tarihli ÇALIŞTAYDA YAPILAN AFİŞ VE KISA FİLM ÇALIŞMASINA İLİŞKİN NOTLAR.

13 Ekim tarihinde gerçekleştirilen çalıştayda afiş ve kısa film çalışmasına ilişkin notları aşağıda görebilirsiniz.

- 1. Afiş

Katılımcılar afişi rahatsız edici ve itici bulmuşlardır. Katılımcıların afişle ilgili yorumları aşağıda ki gibi olmuştur.

- Hem kaçmayı söylüyor hem ölümü çağırıyor.
- Kaçarsan ölürsün teması var gibi.
- Zaten ölürek kaçmışlar ölümü göze alarak kaçmışlar. Her hafta vurgusu da ağır olmuş.
- Çaresiz hissettiriyor. İnsanlar bunu görmezden geliyor.

- 2. Afiş

- Korku filmi gibi. Şiddetin yoğunluğunun hissettirilmesi açısından göze sokmayınca da anlaşılıyor sanırım.
- 2. sene önce 8 mart Kadına Yönelik Şiddet resim sergisi açıldı kız meslek lisesi resim bölümü öğrencileri yaptı. O sergilenecek resimleri şimdiki vali seçti ve şiddeti vurgulamayacak dedi. Onları sergilenmesine izin vermedi. Bu konuyu konuşmayın ikazı da geldi.
- 3. Afiş

- Çok estetize edilmiş bir kadın. Güzel kadın üzerinden imaj yapılıyor. Şu an yer alan akımın içerisinde estetize edilmiş kadın erkek yayımlanıyor. Gömlekli ve etekli kadın tercih ediliyor örneğin. Tüm kesimi kucaklayacak bir kadın tercih edilmeli. Bakıldığında bu kadın benim görülmeli. Modernize kadınla geleneksel kadın arasında gidip geliniyor.
- Yüzünde kararlı ifade var. Sanki öğretici birisi yol gösteriyormuş gibi olayın içinde yokmuş gibi ve bu olumsuz bir şey. Sanki oradaki kişi danışman konuya hâkim gibi. Bu daha iyi geldi diğerlerinde göz morarma kan vs. şiddeti çok gören kadınların resimleri gösteriliyor ağır yara makyajıyla gösteriliyor. Bu daha modern ve inandırıcı geldi. Burada kadın daha güçlü mağdurdan ziyade kararlı bir yerde duruyor. Burada mücadeleye vurgu yapılıyor. Ötekilerde çaresizlik görürken burada umut var mücadele edilebilir bir şey olduğu mesajı geldi bana.
- İlk ikisine göre çok daha olumlu olduğunu düşünüyorum. Bir de diğerlerinde şiddet cinayete ve fiziksel şiddete indirgenmiş durumdaydı. Burada hiç ayırım yok şiddete hayır diyor ve sessiz kalmaya dur diyor. Kadınların anlayamayacağı bir şey değil anlamaları için illa gözü patlamış kadın resmi koymak zorunlu değil.

- 4. Afiş

- Çocuk şubede polis kadını azarlıyordu bir keresinde çünkü kadın iri bir kadındı ve görünür hiçbir yerinde şiddete uğradığına ilişkin iz yoktu. Kadın da üstündekini sıyrarak sırtını gösterdi. Mosmordu al şimdi gördün mü dedi.
- Erkekler döverken görünemeyecek yerlerine vuruyorlar. Eskiden beri var ama görünür değildi. Babalar da kızlarını öyle dövermiş.
- Çok etkileyici bir görünüm ünlü bir artist böyle bir mesaj vererek bunu ben de yaşayabilirim diyor. Ayrıca şiddet her zaman görünür değil. Çok güzel bir afiş.

1. kısa film

<https://www.youtube.com/watch?v=-IB1P0YCdX8>

- Belki erkeklik duygusunu zedelersek işe yarar mı diye düşünülmüş. Gerçek bir erkek olsa şiddet uygulamazdı erkeklik bu değil. Erkekler için etkili bir reklam olabilir erkek düşüncesine göre ama bu söz bana hiçbir şey ifade etmiyor.
- Bu sloganda erkeklere nasıl yaklaşabiliriz mantığı var niyet kötü değil aslında.
- İlk insandan bu yana şiddeti şiddetle çözmeye çalışıyoruz. Anne kardeşine vurma diyerek çocuğuna vuruyor. Kadına şiddet uygulayan ellerini kıracağız gibi ifadeler kullanılıyor. Burada şiddeti anlatırken çok fazla şiddet kullanmak da bir şiddet. Bu şiddet görüntülerini görmek beni rahatsız ediyor.

2. kısa film

<https://www.youtube.com/watch?v=SYKGTjZeUCg>

- Çok güzel ve çok etkileyiciydi. Şiddet kullanmadan anlatmışlar. Geleneksel söylemler üzerinde durması çok etkili.
- Kadının halinin değişimi iyi etki etmiş olabilir ama kadına yönelik şiddet gerçekten insanlık ayıbı mı?

- Boyutuna baktığımız zaman evet. Ailenin çekirdeği yuvayı dışı kuş yapar..vb tüm yük kadına verilmiş durumda ve böylece de insanlık suçu oluyor.
- Toplum olarak bütün şiddet türlerinde hepimizin payı var. Dünya nüfusunun yarısını sadece kadın olduğu için dışarıda bırakıyorsun ve en temelde de insanlık ayıbı. Temelde insan hakkı problemi.

3. kısa film

<https://www.youtube.com/watch?v=u6PDQIwf7U8>

- Tamamen erkekleri suçlamak üzerine mi algı geliştirmeliyiz başka bir şekilde ifade edilebilir miydi? Fazla mı diye düşündüm ama farklı bir bakış açısı ve neden olmasın.
- İmkânsız gibi geldi ve güldürdü bile. Şiddeti sadece ev içi şiddet olarak göstermemiş kapsamlıydı.
- Ben de empatik bir düşünceyi geliştirmeye yönelik bir video çekseydim böyle bir video çekerdim.
- Kadına cinsel obje olarak bakılması çok dikkatimi çekti hep bir şekilde kadın taciz ediliyor. İzledikçe çok duygusallaştım aktörleri çok başarılı buldum sanki gerçekten yaşamış gibi oynamış. Çok başarılı olmuş kadının her alanda yaşadığı şiddet başarılı bir şekilde anlatılmış. Benzer bir video hayvanlar üzerine de çekilmişti.